

AVRUPA PARA BİRLİĞİ BİR OPTİMAL PARA ALANI MI?

İbrahim ÖRNEK*

Özet

Bu çalışmada, Optimal Para Alanı (OPA) teorisinin fayda ve maliyetleri ele alınarak, Avrupa Para Birliği (APB) OPA kapsamında incelenmiştir. Konu değerlendirilirken, APB'nin başarısına yönelik uzun dönem (geleneksel yaklaşım) ve kısa dönem analizler yapılmıştır. APB'nin uzun dönemli başarısı bir ülkenin birliğe üyeliğinden sağladığı faydalarının zararlarını aşıp aşmadığının değerlendirilmesidir. Kısa dönem analiz ise, Maastricht Kriterleri kapsamında ele alınmıştır. Euro-Alanı ile ilgili yapılan analizler sonrasında, parasal alan içerisinde bulunan ülkelerin kalkınmışlık seviyelerinin ve üretim yapılarının farklı olduğu tespit edilmiştir. Buradan, APB'nin bir OPA olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu nedenle de, genişleyen bir Avrupa Birliği'nde asimetrik gelişmeler yaşanacağı tahmin edilmektedir. Bugün, Avrupa Birliği (AB) güçlü bir entegrasyon sürecinin yorgunluğunu yaşamasına rağmen, birliğin karşı karşıya kalacağı asimetrik şokları ortadan kaldırabilmesi için, politik birleşmesini tamamlaması şarttır. Bütün bu değerlendirmeler altında, Türkiye'nin APB'ne katılım için beklemesi lehine bir durum oluşturacaktır.

Anahtar Kelimeler: Optimum Para Alanı, Avrupa Para Birliği, Simetrik ve Asimetrik Şoklar.

Abstract

This paper explores the pros and cons for Optimal Currency Area (OCA) theory and explore the European Monetary Union under OCA. During the evaluation the issues which make a distinction between long run (traditional approach) and short run success of entry into a monetary union. Success in the long run is investigated whether a country will be in a position where the benefits of the union exceed its costs. Short run analyse is investigated about Maasricht Teraty as well. Aftermath making analyses related to the Eurozone, we found that Eurozone have a very different level of developement and very different production structure. This creates more scope for asyetric developements within the enlarged Eurzone. Findings from this analysis support the view that under the optimum currency area theory EMU is not an optimum currency area. European Union (EU) have experienced a strong integration fatigue today. However, the long-run success

* Yrd. Doç. Dr., Gaziantep Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

of the Eurozone depends on the continuing process of political unification. Under this circumstances, in favour of Turkey which has to wait to join the EMU.

Keywords: Optimum Currency Area, European Monetary Union, Symetric and Asymetric Shocks

Giriş

Optimal Para Alanı (OPA), herhangi bir bölgede oluşturulan parasal bir birliğin fayda ve maliyetlerini analiz eden bir yaklaşımdır. Alan ifadesi sadece coğrafi anlamda bir bölge anlamında değil, aynı zamanda homojen ürünlerin üretildiği, teknoloji ve bilginin aynı düzeyde olduğu bir birlikteliği ifade etmektedir. Temelde OPA teorisi, bir grup ülkenin ulusal para birimlerinin değerini belirlenen kurlar üzerinden birbirlerine sabitlemesi ve üye ülkelerin para birimlerinin ise birlik dışı ülkelerin para birimleri karşısında serbest dalgalanmaya bırakmasıdır.

Literatürde, OPA'na yönelik yapılan çalışmalar genellikle uzun ve kısa dönem olarak ele alınmıştır. Uzun dönem analizler, parasal birliğe üyeliğin uzun dönemde devam edip etmemesine bağlı olarak yapılmıştır. Yani, parasal birliğe üyeliğin sağladığı kazançlar maliyetlerinden yüksek olması durumunda, üyeler birlikten ayrılmak istemeyecekler ve böyle bir durumda üye ülkeler Nash Dengesine ulaşmış olacaklardır. Kısa dönem analizler ise, parasal birlik içerisinde mevcut ülkelerin aday ülkelere uyguladıkları kriterler çerçevesinde ele alınmıştır. Örneğin, Avrupa Birliği'ne giriş için adaylara sürülen koşullar serisi olarak Maastricht Yakınsama Kriterleri bu kapsamda incelenmektedir.

Bu çalışma kapsamında, OPA'nın fayda ve maliyetleri incelenmiş ve OPA'na en yakın örnek olarak gösterilen Avrupa Para Birliği (APB) OPA çerçevesinde ele alınmış, aynı zamanda APB'nin uzun vadeli başarısına yönelik projeksiyonlar ortaya konmuştur. Ayrıca, Türkiye'nin APB'ne olası üyeliğine ilişkin değerlendirilmeler de bu çalışma içerisinde ele alınmıştır.

I. Parasal Entegrasyon: Uygulamalı Örnekler

1947 yılında dünyada 76 bağımsız ülke bulunurken, 2001 yılında bu sayı 193'e çıkmıştır. Bağımsız ülke sayısı artarken, aynı zamanda bağımsız para sayısında da bir artış olmuştur. 1947 yılında 65 para dolaşımında iken, 2001

yılında bu rakam 169'a yükselmiştir. 1947'den 2001 yılına gelindiğinde, para sayısının ülke sayısına oranının değişmediği, bu oranın aşağı yukarı % 85 düzeylerde olduğu görülmüştür. Avrupa'da 12 ülkenin para biriminin Euro'ya dönüşmesi ile birlikte, dünyada para sayısı 157'ye düşmüştür. Dünyada, ülke sayısının artması ve ekonomik entegrasyonun derinleşmesi ile birlikte uluslararası ticaret hacmi artmış, bu da bağımsız para birimlerinin birbirleri ile değişim maliyetlerini giderek arttırmıştır. Bu gelişmeler ise, ülkeleri parasal birlik kurma yoluna götürmüş ve Optimal Para Alanı Teorisi bu kapsamda ortaya çıkmıştır (Alesina and Spolaore, 2002:1280).

Dünya geneline bakıldığında, çok uluslu paradan tek para kullanımına yönelik bir isteğin olduğu görülmektedir. Avrupa'da 12 ülkenin tek bir para birimini kabul etmesi, Ekvador ve El Salvador'da dolarizasyon uygulaması ve Meksika, Guatemala ve Peru'da dolar'ın ağırlıklı olarak kullanılması örnek olarak verilebilir. Bununla birlikte, altı Batı Afrika ülkesi kendi bölgeleri için yeni bir ortak para birimi oluşturma kararı alması, Güney Afrika Kalkınma Komitesi'nin 11 üyesi dolarizasyon ya da muhtemelen Güney Afrika Rand'ına çıpalanan bağımsız bir parasal birlik oluşturma kararı alması bu niyeti doğrulamaktadır. Altı petrol ülkesi (Suudi Arabistan, Birleşik Arap Emirlikleri, Bahreyn, Umman, Katar ve Kuveyt) 2010 yılına kadar bir parasal birlik oluşturma niyetlerini açıklamışlardır. Bütün bu gelişmelere ilave olarak, bazı ülkelerin Dolara ya da Euro'ya bağlı olarak Para Kurulu uygulamaları da bu duruma örnek gösterilmektedir (Alesina,, Barro ve Tanreyro, 2002:4).

Tablo 1'de, 2005 yılı itibarıyla, dünya ülkelerinin, bölgelerinin ve prensliklerinin %21'inin dolara bağlı bir para birimi kullandıkları görülmektedir. Bu alanlarda, dolar yasal bir para birimi olarak kullanıldığı gibi, dolara bağlı bir para kurulu veya sadece dolara bağlı bir sabit kur rejimi de uygulanmaktadır. Amerika dışında, 44 ülke ve bölge daha dolar ya da dolara bağlı sıkı bir sabit kur sistemi uygulamaktadır. Dolara bağlı olan bu bölgelerin dünya üretiminin dörtte birini karşıladıkları Tablo 1'de görülmektedir¹.

¹ Tablo 1'de yer alan ülkelerin detayı EK 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1. Parasal Düzenlemeler (2005)

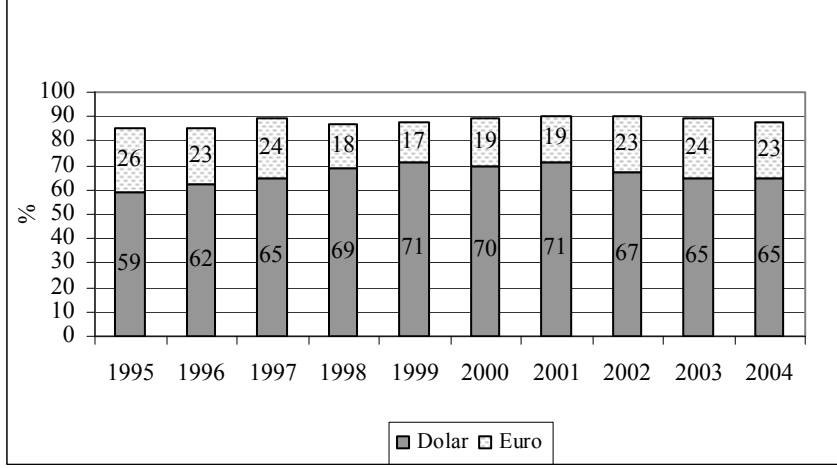
	Ülkeler ve Bölgeler		GDP		Nüfus	
	Sayı	%	Milyar SGP \$	%	Milyar	%
U.S. dolar	45	21.0	13206	24.1	658	10.5
U.S.	1	0.5	11628	21.2	294	4.7
Dolarizasyon veya sabit kur	27	12.6	426	0.8	37	0.6
Diğer dolar sabitlemeleri	17	7.9	1152	2.1	327	5.2
Euro	58	27.1	12284	22.4	584	9.3
Euro-Alanı	12	5.6	8638	15.8	307	4.9
ERM-I içerisinde olmayan üyeler	3	1.4	2270	4.1	74	1.2
Yeni Üyeler	10	4.7	1093	2.0	74	1.2
Euro kullanan diğer yerler veya sabit kur uygulaması	33	15.4	283	0.5	128	2.0
Dolar veya Euro'ya sabitlenmemiş bağımsız paralar	111	52.0	29328	54	5048	80
Çin	1	0.5	7124	13.0	1297	20.6
Japonya	1	0.5	3774	6.9	128	2.0
Hindistan	2	0.9	3363	6.1	1080	17.2
Brezilya	1	0.5	1483	2.7	179	2.8
Diğer bağımsız paralar	106	49.5	13584	24.8	2365	37.6
Toplam Mevduatın						
> %50 Döviz Mevduatı	22	10.2	1749	3.2	347	5.5
Diğer	84	39.3	11835	21.6	2018	32.1
Toplam	214	100.0	54818	100.0	6289	100.0

Kaynak: Martha, A., Star. (2006). One World, "One Currency: Exploring the Issues", Contemporary Economic Policy, Volume 24, Number 4, s. 621.

Dünya ülke ve bölgelerinin %27'si ise, Euro ya da Euro'ya dayalı sıkı bir kur rejimi uygulamaktadır. Yani, toplam 58 ülke ve bölge para birimini Euro'ya bağlı olarak oluşturmaktadır. Bu dünya nüfusunun %9,3'üne tekabül ederken, dünya üretiminin %22,4'ü bu ülke ve bölgelerden elde edilmektedir. Toplam dünya üretiminin %54'ü ise, Dolar ve Euro'dan bağımsız para kullanan 111 ülke ve bölgeden elde edilmektedir. Bu üretiminde %28'7'si Çin, Japonya, Hindistan ve Brezilya tarafından karşılanmaktadır. Bağımsız para kullanan ülke ve bölgeler toplam dünya nüfusunun %80'ini oluşturmaktadır. Bu ülke ve bölgelerin bazılarında ise yaşanan yüksek enflasyon nedeniyle, ulusal paralarına karşı Dolar ve Euro ikame edilmektedir ve resmi kurumlarında yüksek oranda döviz rezervleri tutulmaktadır. Bu ülkelerden 22'si toplam mevduatlarının yarısından fazlasını döviz mevduatı olarak tutmaktadır.

Şekil 1'de, uluslararası ticaret ve finansal işlemlerde Dolar'ın önemi, Euro'nun da artan önemi gösterilmiştir. 1995-2004 dönemi arasında, dünya

resmi rezervlerin %80'den fazlası, ağırlıklı Dolar olmak üzere, Dolar ve Euro üzerinden tutulmuştur (IMF, 2005a).

Şekil 1. Resmi Döviz Rezervleri İçerisinde Dolar ve Euro'nun Payı (1995-2004)

II. Optimum Para Alanı: Teorik Perspektif

OPA, optimum alanda sabit kur sisteminin ya da ortak para biriminin kullanılması şeklinde tanımlanmaktadır. Bu uygulamanın başarısı için ise, aynı zamanda yüksek derecede ekonomik entegrasyonun sağlanması gerekmektedir. Güçlü bir ekonomik entegrasyonun oluşumu için ise, mal ve hizmet ticaretinin serbestleştirilmesi, finansal ve fiziksel sermayenin ve işgücünün serbest dolaşımının sağlanması şarttır (Krugman ve Obstfeld, 2003:52).

OPA'na yönelik potansiyel üyeliğe sahip ülkelerin belli özellikleri mevcuttur. Bu özellikler kullanılarak, bir para alanının optimal olup olmadığı testi yapılabilmektedir. Bu özellikler; ülkelerin enflasyon oranlarının benzer olması, ülkelerarası faktör hareketliliğinin yüksekliği, ülkelerin ekonomik açıklıkları, ürün çeşitliliği, mal piyasası entegrasyon derecesi ve mali entegrasyon şeklindedir. Teorinin öncüleri, para alanının maliyetleri üzerinde de yoğunlaşarak, bir ülkenin, para alanına dahil olması durumunda, ulusal para politikaları ve döviz kurları üzerindeki bağımsızlığını kaybetmesinin yaratacağı etkiler üzerinde durdukları görülmektedir.

OPA'na yönelik yapılan ampirik çalışmalarda, genellikle makroekonomik şokların simetri olup olmadığı üzerinde yoğunlaşmış, ayrıca ekonomilerin büyüklükleri ve uyum sağlama hızları da dikkate alınmıştır. Bu nedenle, şokların büyüklüğü ve şoklar sonrası ekonomilerin uyum hızları bir bütün olarak OPA teorisini açıklamakta kullanılan önemli göstergeler olmuştur. Ampirik çalışmaların, ayrıca ülkelerin ekonomik açıklıkları ve mal çeşitlendirmeleri konuları üzerinde de yoğunlaştığı gözlenmiştir.

Optimal Para Alanı Teorisi ile ilgili yapılan çalışmalar temelde üç yaklaşım ile irdelenmiştir. Bu yaklaşımlardan ilki McKinnon, Mundell ve Kenen tarafından ifade edilen Uzun Dönem Analiz (Geleneksel Yaklaşım), ikincisi Fayda Maliyet Analizi ve üçüncüsü Kısa Dönem Analizdir.

A. Optimal Para Alanı'nın Başarısı İçin Uzun Dönem Koşullar: Geleneksel Yaklaşım

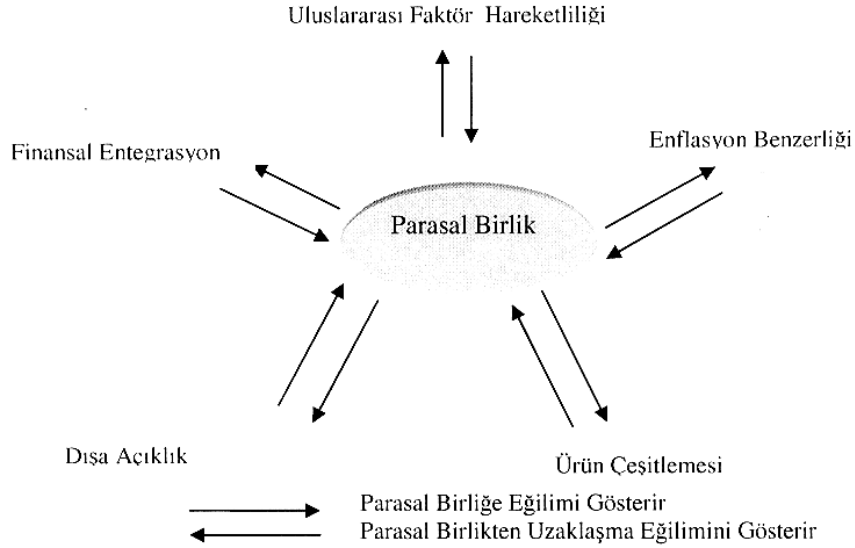
OPA, uzun dönem (geleneksel yaklaşım) aşağıda belirtilen kriterler çerçevesinde incelenmiştir.

i. Uluslararası Faktör Hareketi

Parasal alana katılan ülkeler arasındaki faktör hareketliliğinin yüksek olması, birliğe dahil olan ülkelerin kazançlarını arttıracaktır. Yüksek faktör hareketliliği, uluslararası faktör fiyatlarının birbirine yaklaşmasını sağlayacaktır. Bunun için ise, ülkeler arasındaki döviz kurlarının sabitlenmesi tercih edilmelidir. Faktör hareketliliği kriteri, Mundell (1961) tarafından önerilmiştir. Mundell, para alanı içerisinde paranın değişim ve değer maliyetinin düştüğünü belirtmiştir. Aynı zamanda oluşturulan parasal birlik içerisinde uygulanan bölgeler arasındaki sabit kur uygulamasının, fiyat rijitliği ve asimetric kargaşa ile karşılaşması durumunda, maliyetleri arttıracığını ifade etmiştir (Tavlas, 1993:34). Eğer, bölgeler arasında faktör hareketliliği yüksek ise, bu maliyetlerin azalabileceği ifade edilmiştir. Mundell, faktör hareketliliğini parasal birlik için anahtar kriter olarak değerlendirmiştir.

ii. Dışa Açıklık Derecesi

Bu kriter, 1963 yılından McKinnon tarafından ifade edilmiştir. McKinnon (1963), Mundell'den farklı bir yaklaşımla makalesini ele almıştır. Yaptığı analizde, nispi olarak açık ve kapalı ekonomiler arasındaki ayırt edici farkları ortaya koymuştur. Nispi olarak açık ekonomi, ticarete konu olan malların üretiminin, ticarete konu olmayan malların üretimine oranının yüksek olması şeklinde tanımlanmıştır. Nispi olarak açık ekonomilerin dış dünya ile sabit döviz kuru uygulaması gerektiği, kapalı ekonomilerin ise esnek döviz kurunu tercih etmeleri gerektiği belirtilmiştir. Bunun sebebi olarak da, nispi olarak kapalı ekonomilerin esnek döviz kurunu seçmeleri halinde, ülke parasının değer kaybetmesi neticesinde yurtiçi fiyatların daha az etkilenecek olması gösterilmiştir.

Şekil 2. Optimal Para Alanı İçin Gerekli Kriterler

iii. Ürün Çeşitliliği

Kenen (1969) mal çeşitliliği yüksek olan bölgelerde parasal birliğin daha iyi bir şekilde sürdürüleceğini ifade etmiştir. Az mal çeşitliliğine sahip ülkelerin şoklardan daha fazla etkileneceğini söylemiştir. Bunun nedeni olarak da, mal çeşitliliğinin artması durumunda, çıktı

şoklarından etkilenen ürünlerin toplam ihracat içindeki payının azalma göstereceğini belirtmiştir.

iv. Finansal Entegrasyon

Finansal entegrasyon sağlandığında, bilanço dengesizliklerinin giderilmesinde sermaye akımları önemli bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Eğer yüksek derecede bir finansal entegrasyon sağlanırsa, dış dengenin sağlanması için döviz kurlarında oynama yapmaya gerek kalmayacaktır. Çünkü, düşük seviyede değişen bir faiz oranı, yeterli düzeyde sermaye girişi sağlayacağından, dış denge sağlanacaktır. Dolayısıyla, finansal entegrasyonun sağlandığı durumlarda bölge içerisinde sabit kur uygulaması sürdürülebilecektir.

v. Enflasyon Oranlarının Benzerliği

Bölge içerisinde farklı düzeylerde oluşan enflasyon oranları, dış ticaret hadlerinin hissedilebilir bir düzeyde farklılaşmasına, bu gelişmeler mal hareketlerini etkileyerek cari işlemler açığının neden olacaktır. Parasal birlik içerisinde enflasyon oranlarının benzer ya da aynı olduğu durumlarda, dış ticaret hadleri üzerinde bir baskı oluşmayacak ve sabit döviz kuru altında cari işlemler bilançosu dengeye gelecektir.

Yukarıda saydığımız beş farklı değişken parasal birliği etkileyen kriterlerdir. Bu kriterlerin parasal birlik ile ilişkileri özet olarak Şekil 2’de gösterilmiştir (Şahin, 2006; 514).

B. Fayda- Maliyet Yaklaşımı

Fayda maliyet yaklaşımı, OPA’nın sürdürülebilirliğini ölçmeye yönelik çalışmaları kapsamaktadır. Bu yaklaşım, OPA’na katılımın ortaya çıkardığı fayda maliyetleri analiz etmektedir. Para alanına katılmadan önce ülkelerin dikkatli bir şekilde fayda maliyet analizi yapması gerekmektedir. Mundell, OPA’nı, ortak paranın faydalarının zararlarını aştığı alandır diye tanımlamıştır (Mundell, 1961:658). Bu koşullarda, parasal birlik içindeki bir ülkenin birlikten sağladığı faydaların maliyetlerinden yüksek olup olmadığının tespit edilmesi gerekmektedir.

Eğer sağlanan faydalar maliyetlerinin üzerinde ise, üye ülke birlikten ayrılmayacak ve bu durumda birlik için optimal para alanı sağlanmış olacaktır (Mundell, 1997:30-34). Buna göre, sabit kur uygulaması ya da farklı ulusal paraların tedavülden kalkması sonucunda ortaya çıkacak avantajların;

- Döviz kurlarındaki belirsizliğin kalkması
- Uluslararası işlem maliyetlerinin düşmesi
- Üye ülkeler arasındaki spekülasyon amaçlı sermaye akımlarını kaldırması
- Parasal birleşmenin ekonomik politikaları birleştirmeye ve hatta politik birleşmelerine yönelik teşvik etmesi, ülkelerin para politikası araçlarını kullanamaması nedeniyle ortaya çıkacak dezavantajlarla karşılaştırılması gerekmektedir.

Dezavantajlar;

- Makroekonomik değişkenler üzerinde düzenleme yapılamaması
- Otomatik kur mekanizması ile toplam talebin değişmemesi
- Maliye Politikalarının birlik hedeflerine yönelik sınırlanması
- İşsizliğin artma ihtimali.

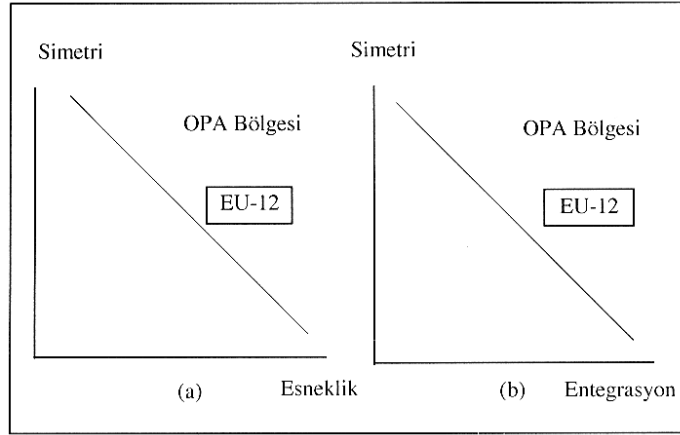
Bu avantajların yarattığı kazançlara “ekonomik istikrar kazancı”, dezavantajların yarattığı kayıplara da “ekonomik istikrar kaybı” denilmektedir. Bu durumda kazançların kayıplardan yüksek olması durumunda OPA'nın oluşturulabileceği söylenebilir. Ekonomik istikrar kaybı da ekonomik entegrasyonun boyutuna bağlı olarak değişme gösterecektir. Eğer, ekonomik entegrasyon düzeyi yüksek ise ekonomik istikrar kaybı da azalacaktır.

Bir optimal para alanının oluşturulması için bu alandaki literatürde çok iyi bilinen aşağıdaki koşulların sağlanması şarttır (Grauwe, 2005;3).

- i) Esneklik Koşulu
- ii) Simetri Koşulu
- iii) Entegrasyon Koşulu

Parasal Birliğe girmek isteyen ülkelerin makroekonomik şoklara karşı deneyimli olması ve bu şokların birlik içerisindeki diğer ülkelerle simetri olması gerekmektedir. Bu ülkelerin asimetrik şokları giderebilmesi için işgücü piyasasının yeterince esnek olması şarttır. Aynı zamanda, birlik ülkelerin aynı para birimini kullanarak fayda sağlayabilmeleri için ise, birlik üyeleri arasında yeterli düzeyde bir ticari entegrasyonun sağlanması gerekmektedir.

Şekil 3’de OPA teorisinin bir bütün olarak analizi yapılmıştır. Şekil 3 (a)’da bir OPA için gerekli olan esneklik ve simetri birleşiminin minimal ölçütleri gösterilmiş ve bu ilişki negatif eğime sahip OPA doğrusu ile gösterilmiştir. OPA doğrusu üzerinde yer alan noktalar bir parasal birliğin fayda ve maliyetlerini dengeleyen simetri ve esneklik birleşimini göstermektedir. Simetri derecesinin düşmesi (maliyetlerin yükselmesi) durumunda esnekliğin artması gerekmektedir. OPA doğrusunun sağında yer alan bölgede, mevcut simetri düzeylerinde, esneklik dereceleri yeterli büyüklüktedir ve bu alanda birliğin sağladığı faydalar maliyetleri aşmaktadır. OPA eğrisinin altında kalan bölgede ise, mevcut simetri düzeylerinde esneklik yeterli düzeyde değildir.

Şekil 3. OPA Kriteri Olarak Simetri ve Esneklik, Simetri ve Entegrasyon İlişkisi

Şekil 3 (b)’de OPA’nın bütünlüğü için gerekli olan minimum entegrasyon ve simetri kombinasyonu gösterilmiştir. OPA doğrusunun negatif eğimli olması, simetrinin düşmesi parasal birliğin maliyetlerini arttıracığını ifade etmektedir. Bu maliyetler başlıca makroekonomik

sorunlar üzerinde ortaya çıkacaktır. Parasal birliğin fayda kaynaklarından birisi entegrasyon düzeyidir. Birlik içerisinde entegrasyon düzeyinin giderek yükselmesi üye ülkelerin birlikten elde edecekleri kazançların daha da yükselmesine neden olacaktır. Birlik içerisinde simetrisinin düşmesi sonucu ortaya çıkacak ilave maliyetlerin daha fazla sağlanacak ekonomik entegrasyonla meydana gelecek ilave faydalarla tazmin edilecektir. OPA doğrusunun sağında kalan alan, birlik içerisindeki ülkelerin parasal birlikten sağladıkları faydalarının maliyetlerini aştığı alandır.

Aynı zamanda, OPA’nda ortaya çıkacak faydaların maliyetlerinden yüksek olabilmesi için politik entegrasyonun da sağlanması gerekmektedir. Ekonomi literatüründe bu faktöre çok fazla dikkat çekilmemiştir. Politik entegrasyon parasal birliğin optimalitesini birkaç yönden etkilemektedir. İlk olarak, politik birlik mali transferler sistemini organize ederek asimetrik şoklara karşı sigorta olmaktadır. İkinci olarak, politik birlik politika uygulamalarını tek merkezden yapılmasını sağlayarak asimetrik şokların riskini azaltmaktadır. Euro-Alanı’nda bu tür sorunlar yaşanmaktadır. Bugün, Euro-Alanı’nda vergiler ve harcamalar yerel hükümetler ve parlamentolar tarafından belirlenmektedir. Bir ülkenin vereceği tek yönlü bir vergi düşürme ya da yükseltme kararı asimetrik şoklara neden olacaktır. Aynı şekilde, sosyal güvenlik ve ücret politikalarında verilecek ulusal bir karar, bölgede asimetrik şoklar yaratacaktır. Mesela, Fransa’nın çalışma saatlerini 35 saatin altına indirme kararı, bölgede asimetrik şok yaratacaktır. Dolayısıyla, gerçekleştirilecek bir politik birlik asimetrik şokların azalmasına neden olacaktır.

Politik birleşmenin sağlanması durumunda, Şekil 3’de gösterilen OPA doğrusu aşağı doğru kayacaktır. Bunun anlamı ise, politik birleşmenin OPA bölgesinin genişlemesine ve parasal birliğin uzun dönem sürdürülebilirliğini ifade etmektedir. Tersisi durumda ise, OPA doğrusu yukarı kayacak ve parasal birliğin geleceği tehlikeye girecektir.

Birliğe başka ülkelerin katılması durumunda simetrik şoklarda azalma görülecektir. Çünkü, Euro-Alanı’na girecek yeni ülkelerin üretim yapıları ve kalkınmışlık düzeyleri farklı olacaktır. Genişleyen bölgede asimetrik kalkınma alanları ortaya çıkacaktır.

Genişleyen Euro-Bölgesi'nin optimalitesi, OPA kriterlerinin içselleştirilerek parasal birliğin çok hızlı bir şekilde ekonomik entegrasyonu sağlaması ile mümkün olacaktır. Bu da ancak politik entegrasyonun sağlayacağı dinamiklerle ortaya çıkabilecektir (Frankel ve Rose, 1998:1012).

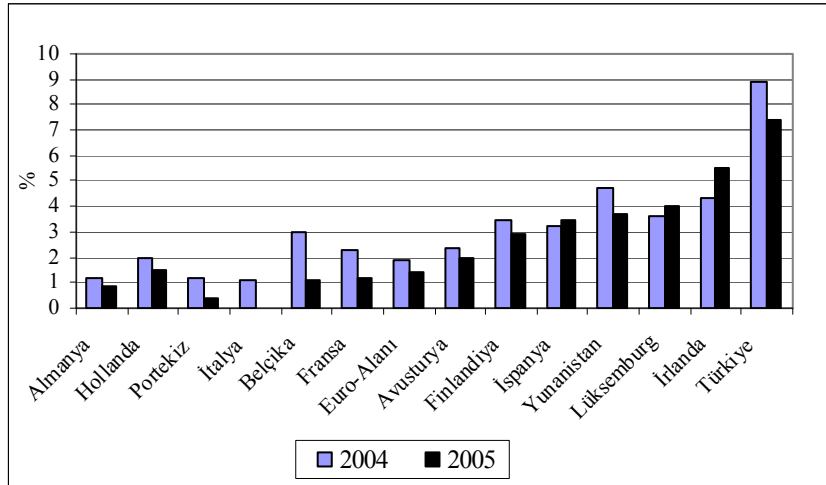
C. Parasal Birliğin Kısa Dönem Analizi

Parasal birlik üyelerine uygulanan giriş koşullarının aynısı, yeni üye ülkelere de uygulanmaktadır. Bu koşullar, Maastricht Kriterleri olarak tanımlanmaktadır. Fakat, bu kriterler, geleneksel OPA teorisinin tanımladığı kriterlerden çok daha hafif kriterlerdir. Maastricht Kriterleri'ne makroekonomik yakınsama kriterleri de denilebilir. Sadece Maastricht Kriterleri ile parasal birliğin uzun dönem sürdürülebilirliği konusunda başarı sağlanamayacağı ifade edilmektedir (Artis, 2002:4).

Uzun dönem başarı koşulları (OPA koşulları) ile Maastricht Kriterleri arasında ki önemli farklılık, Maastricht yakınsama kriterlerinin nispeten daha kolay sağlanabilen kriterler olmasıdır. Maastricht kriterleri makroekonomik politikaları içerirken, OPA kriterlerinin sağlanabilmesi için yapısal politikalara ihtiyaç duyulmaktadır. Hatta, bazı Maastricht Kriterleri kendiliğinden sağlanabilmektedir. Örneğin, bir ülkenin birliğe katılacağı kararının verilmesi ile birlikte, faiz yakınsama kriterleri otomatik olarak sağlanacaktır. Çünkü, birlik içinde arbitraj hareketleri, birlik ülkelerinin faizlerini birbirine yakınlaştıracaktır. Dolayısıyla, birliğe üyelik için uygulanan Maastricht yakınsama kriterlerinin sağlanmasında zorluk yaşanmayacaktır. Fakat, Maastricht yakınsama kriterleri Euro adaptasyonunun uzun dönem başarısını sağlamada yetersiz kalacaktır. Euro-Alanı'nın sürdürülebilirliği OPA kriterlerinin sağlanmasına bağlıdır. Eğer, bu kriterler sağlanamaz ise, bazı ülkelerin parasal birlikten ayrılacağı bu da Euro- Alanı'nın sürdürülebilirliğine zarar vereceği ifade edilmektedir (Buiter vd. 2002:83).

III. Avrupa Para Alanı'nda Asimetrik Şoklar ve Birlik İçerisinde Türkiye

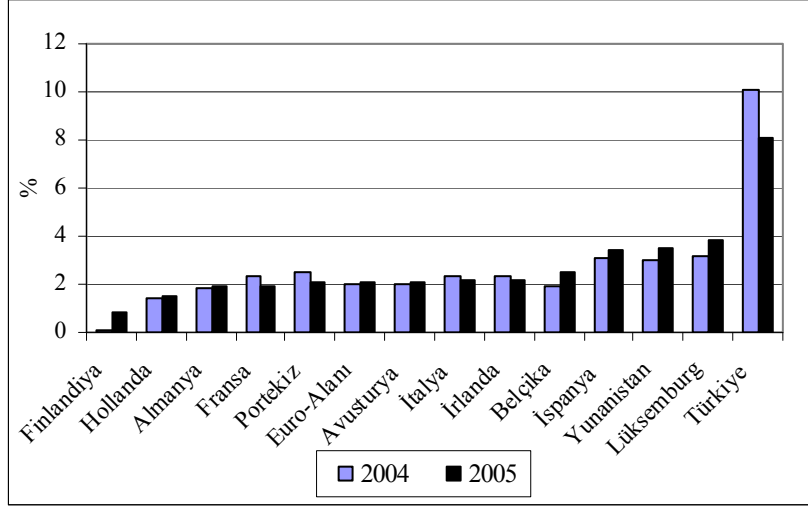
Asimetrik şoklar incelenirken, ilk olarak reel büyüme oranlarına ve enflasyon oranlarına bakılması gerekmektedir (Eichengreen ve Bayoumi, 1993; 83). Dolayısıyla, Avrupa Para Alanı'nda meydana gelebilecek asimetrik şokların analizi için, Şekil 4'de birlik ülkelerinin büyüme oranları ve Şekil 5'de de enflasyon oranları incelenmiştir (Eurostat, 2006). Buna göre, birlik ülkelerinde gerek enflasyon gerekse de büyüme oranları açısından önemli farklılıklar olduğu görülmektedir. Örneğin, 2005 yılında, İspanya, İrlanda, Yunanistan, Lüksemburg, Avusturya, Hollanda ve Finlandiya Euro-Alanı ortalamasının üzerinde bir büyüme sağlarken, Belçika, Almanya, İtalya, Portekiz ve Fransa ortalamasının altında büyüme sağlamışlardır. Özellikle, 2005 yılında, İrlanda %5,5 oranında büyürken, İtalya hiç büyümemiştir. AB'ne yeni katılan ülkelerden Estonya ve Letonya'da büyüme oranları, aynı yıl için, %10, Euro-Alanı ortalaması ise %1,4 olarak gerçekleşmiştir. Türkiye'de büyüme oranları ise, 2004 yılında % 8,9, 2005 yılında %7,4 olarak gerçekleşmiştir.

Şekil 4. Euro-Alanı ve Türkiye'nin Büyüme Oranları

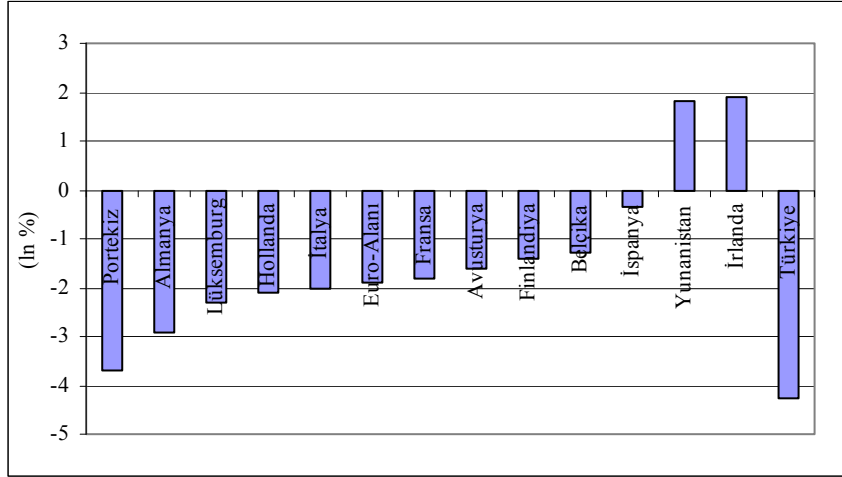
Enflasyon oranları açısından inceleme yapıldığında, 2005 yılında Finlandiya'da %0,8 oranında enflasyon yaşanırken, Yunanistan ve İspanya'da %3,5 ve %3,4 oranlarında enflasyon gerçekleşmiştir. Aynı yıl, bu oran Letonya'da %6,9, Estonya'da %4,1, Euro-Alanı ortalaması ise

%2 olmuştur. Türkiye’de enflasyon oranları ise, 2004 yılında %10, 2005 yılında %8,1 düzeylerinde gerçekleşmiştir.

Şekil 5. Euro-Alanı ve Türkiye'nin Enflasyon Oranları

Asimetrik şoklar açısından diğer bir gösterge olarak, çıktı açıklarının (output-gap) irdelenmesi gerekmektedir. Çıktı açığı, üretimin uzun dönem büyüme oranından sapma göstermesidir ve ülkelerin konjonktürel dalgalanma pozisyonunun bir ölçümüdür. Şekil 6’da Euro-Alanı ve Türkiye’nin 2003 yılı itibarıyla çıktı açıkları gösterilmiştir (Grauwe; 2005; 10). Bu rakamlar incelendiğinde, Euro-Alanı içerisindeki ülkelerin çıktı açıklarında büyük farklılıklar tespit edilmiştir. Portekiz, Almanya, Lüksemburg gibi ülkelerin ekonomilerinde yavaşlama görülürken, İrlanda ve Yunanistan’ın ekonomilerinde bir patlama yaşanmıştır. Euro-Alanı içerisinde bulunan ülkelerin, 2003 yılında (geçmiş yıllar içinde aynı sonuçlar geçerlidir), kısa dönem çıktı hareketlerinde çok büyük farklılıklar görülmektedir. Aynı zamanda, bu ülkelerde çok farklı enflasyon rakamları ile birlikte yaşanan çıktı açıkları, parasal birlik içerisindeki ülkelerin farklı para politikaları uygulamalarını gerektirmektedir. Fakat, tek para alanı içerisinde yer alan ülkeler için tek bir para otoritesi bulunduğundan, tek bir para politikası uygulanacaktır. Bu nedenle, birlik içerisinde yaşanacak şoklar, birlik ülkeleri üzerinde asimetrik etkilere neden olacak, bu asimetrik etkiler ise bazı ülkeler için yüksek maliyetlere neden olacaktır.

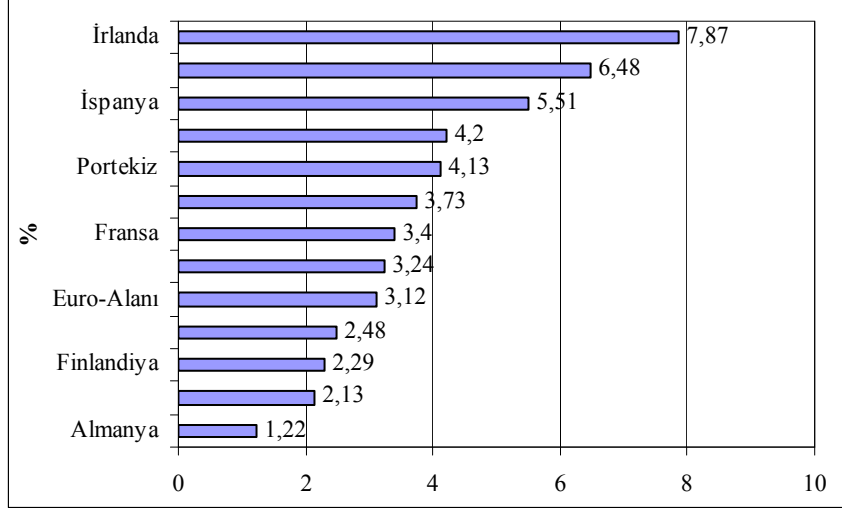
Şekil 6. Euro-Alanı ve Türkiye'nin Çıktı Açıkları (2003)

Asimetrimin boyutu için, Taylor Kuralı² (Akat; 2004; 6) kullanılarak her ülke için arzu edilen bir faiz oranı (desired interest rate) hesaplanmaktadır. Taylor kuralına göre, hesaplanan arzu edilen faiz oranları, her ülkenin enflasyon yapısına ve çıktı açığına bağlı olarak hesaplanmaktadır. Bu kapsamda, Şekil 7'de, Euro-Alanı içerisinde yer alan ülkeler için kendi ekonomik koşullarına bağlı olarak optimal faiz oranları hesaplanmıştır (Grauwe, 2005; 11). Bu sonuçlara göre, Euro-Alanı içerisinde yer alan ülkelerin arzu edilen faiz oranları arasında çok büyük farklılıklar olduğu görülmektedir. Ekonomik koşullardaki bu farklılığın temel nedeni, reel faiz oranlarındaki farklılıktan kaynaklanmaktadır. Bu ülkelerin nominal faiz oranları birbirine yakın olmasına rağmen, her ülkede yaşanan çok farklı enflasyon rakamları reel faiz oranlarını da farklılaştırmaktadır. Reel faiz oranlarındaki büyük farklılıklar konjonktürel dalgalanmalarda da büyük farklılık yaratmaktadır. Ekonomik koşullarda yaşanan bu farklılaşmalar, Euro-

² Taylor kuralı, kısa vadeli nominal faiz oranının enflasyon ve üretime karşı nasıl olması gerektiğini belirleyerek geriye doğru çalışır. Doğrudan nominal faiz oranını kullanarak para talebindeki şokların etkisini telafi eder. Taylor kuralı formülü; $R = r^f + \pi + h(\pi - \pi^*) + g(y - y^*)$ şeklindedir.

R = Kısa vadeli nominal faiz oranı; r^f = Reel faiz oranı; π = Fiili Enflasyon;
 π^* = Beklenen enflasyon; y = Fiili milli gelir düzeyi; y^* = Potansiyel milli gelir düzeyi

Alanı'nda alınan kararları zorlaştırmakta ve bölge içerisinde ekonomi politikaları üzerinde anlaşmazlıklara ve çatışmalara neden olmaktadır.

Şekil 7. Taylor Kuralına Göre Arzulanan Faiz Oranları (2003)

Tablo 2'de, Avrupa Para Birliği'ni oluşturan 12 ülkenin ve Türkiye'nin, 1997-2005 dönemini kapsayan, büyüme ve enflasyon ortalaması ve standart sapması gösterilmiştir. Bu ülkelerden, İrlanda ve Lüksemburg en yüksek büyüme ortalamasına sahip iken, İtalya ve Almanya'nın en düşük büyüme ortalamasına sahip ülkeler olduğunu görmekteyiz. Türkiye'nin, 12 ülkenin yer aldığı Avrupa Para Birliği'ne katılması durumunda ise, Birliğin büyüme ortalamasının daha da yükseleceği görülmektedir. Türkiye'nin Birliğe katılması durumunda, Birliğin büyüme oranı ortalaması yüzde 3.15'den yüzde 3.21'e yükselecektir.

Tablo 2. Euro-Alanı ve Türkiye'nin Büyüme ve Enflasyon Ortalaması (1997-2005)

	Büyüme	Std.Sapma	Enflasyon	Std.Sapma
Portekiz	2,23 TL	2,01	2,79	0,80
Almanya	1,34 TL	1,29	1,34	0,48
Lüksemburg	4,93 TL	4,83	2,36	1,03
Hollanda	2,51 TL	2,31	2,46	1,16
İtalya	1,33 TL	1,27	2,27	0,34
Fransa	2,27 TL	2,27	1,61	0,58
Avusturya	2,14 TL	2,18	1,54	0,59
Finlandiya	3,62 TL	3,35	1,51	0,84
Belçika	2,19 TL	2,04	1,79	0,60
İspanya	3,79 TL	3,78	2,82	0,65
Yunanistan	4,11 TL	4,17	3,60	0,90
İrlanda	7,36 TL	6,87	3,16	1,29
Ortalama	3,15 TL	3,03	2,27	0,77
Türkiye	3,98 TL	3,59	28,29	27,38
Ortalama	3,21 TL	3,07	4,13	2,67

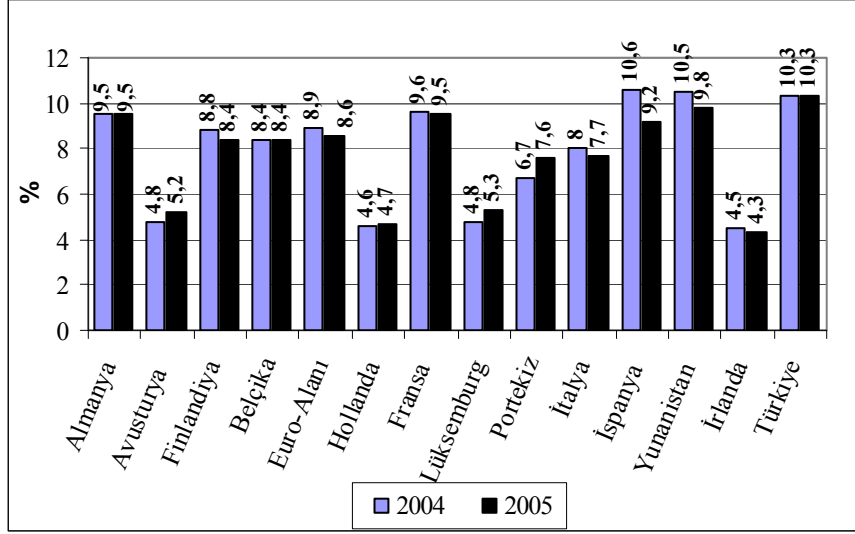
Kaynak: Veriler Eurostat'tan alınarak hesaplanmıştır.

Enflasyon açısından durum değerlendirildiğinde, en düşük enflasyon ortalamasına Almanya, en yüksek enflasyon ortalamasına ise Yunanistan sahiptir. Türkiye'nin 12 ükeli Avrupa Para Birliği'ne katılması halinde, Birliğin enflasyon oranı ortalaması yüzde 2,27'den yüzde 4,13'e yükselecektir. Türkiye'nin Birliğe katılması durumunda, Birliğin standart sapmalarında belirgin değişimler görülmektedir.

Tablo 2'de, Türkiye'nin Avrupa Para Birliği büyüme ve enflasyon oranları ortalamasının üzerinde bir ortalamaya sahip olduğu görülmektedir. Özellikle, enflasyon oranları açısından, Türkiye'nin Birliğin çok üzerinde bir ortalamaya, yaklaşık 12,5 kat bir enflasyon yaşadığı görülmektedir. Aynı zamanda, 2005 yılı için, Birlik ülkelerinde reel faiz oranları %3,5 oranının altıdayken (Eurostat, 2006), Türkiye'de bu oran %12,8 olarak gerçekleşmiştir (TCMB, 2006). Bütün bu rakamlar,

Türkiye'nin Birlik üyeleri ile bir simetri oluşturulamayacağını göstermektedir.

Hatta, Birlik ülkeleri arasında reel faiz oranlarının farklı olması; yine, Şekil 8'de görüldüğü gibi, Birlik içerisinde ki ülkeler arasında işsizlik rakamlarının çok farklı düzeylerde seyretmesi, Euro-Alanı'nın asimetrik şoklara maruz kalacağını göstermektedir (Eurostat ve DİE, 2006).

Şekil 8. Euro-Alanı ve Türkiye'de İşsizlik Oranları

Teoride, ancak, şok simetri yaşayan ülkeler ya da bölgeler arasında OPA'nın oluşturabileceği ifade edilmektedir. Şoklar, ülkeler açısından benzer nitelikteyse, ancak aynı tip politikalar ekonomik kayıpları en aza indirebilmektedir. Asimetrik şoklara maruz kalan ülkeler, ortak bir para politikası ile kayıplarını en aza indirmesi mümkün değildir. Buna ek olarak, ülke ekonomilerinin şoklar karşısında uyum hızı birbirinden farklı ise, benzer ekonomik politikaların izlenmesi kayıpları en aza indirmede yardımcı olamamaktadır.

Farklı ekonomik yapıya sahip iki ülkenin, aynı talep ve arz şoklarına maruz kalması durumunda, bu iki ülkenin ekonomileri farklı şekillerde etkilenecektir. Pozitif bir talep şoku iki ülkenin toplam talep eğrilerini birbirleriyle özdeş bir şekilde kaydırmayacaktır. Aynı zamanda, şokların büyüklükleri de önem arz etmektedir. Çünkü bir şok ne kadar büyük olursa, ekonomi üzerindeki etkisi o kadar uzun ve kötü olmaktadır (Blanchard ve Ouah, 1989; 662). Bu etkiyi ortadan kaldırmakta çok

maliyetlidir. Bir ülke para birliğine katıldığı zaman para politikası bağımsızlığından vazgeçmektedir. Birlik üyesi bir ülke, diğer ülkelerin karşılaştığı şoklardan daha büyük şoklarla karşılaştığında, bağımsız para politikası uygulamadan ekonomisinin uyum sağlaması çok daha maliyetli olacaktır (Samsar, 2003: 76). Dolayısıyla, bir para birliğine girmek önemli değildir. Önemli olan birlik içinde kalabilmek ve ülke ekonomisine ilave maliyetler yüklememektir.

Sonuç

Bu çalışmada, Euro-Alanı OPA teorisi kapsamında ele alınarak, parasal birliğin başarısı uzun ve kısa dönem kapsamında incelenmiş ve Euro-Alanı'nın geleceğine yönelik analizlerde bulunulmuştur. Bununla birlikte, parasal birliğe girecek olan bir Türkiye'nin değerlendirmesi yapılmıştır.

Euro adaptasyonunun kısa vadeli analizinde, yeni üye ülkelerin çok fazla zorlanmadan Euro-Alanı'na katılabileceği tespit edilmiştir. Çünkü, kararlı bir siyasi iradenin uygulayacağı makroekonomik enstrümanlar ile Maastricht zorunlu yakınsama kriterlerine ulaşmada yeterli başarı sağlanabileceği ifade edilmiştir.

Fakat, burada asıl incelenmesi gereken olgu, başarılı bir şekilde uygulanan Maastricht yakınsama kriterleri ile Euro adaptasyonunun uzun dönem sürdürülüp sürdürülemeyeceğidir. Çünkü, bir parasal birliğin uzun dönem başarısı OPA kriterlerinin sağlanmasına bağlıdır. OPA kriterleri sağlanmadığı takdirde, parasal birlik içerisinde asimetrik şoklar yaşanacak ve bazı ülkeler birlikten ayrılmak zorunda kalacaklar ve Euro-Alanı'nın sürdürülebilirliği riske girecektir.

Euro-Alanı içerisinde yer alan ülkelere, OPA teorisi kapsamında yapılan ekonomik analizlerde, bu ülkelerin farklı makro ekonomik yapılarında olduğu tespit edilmiştir. Farklı makro ekonomik yapılara sahip ülkelerin sorunları da farklı olmaktadır. Bu nedenle, parasal birlik ülkeleri simetrik değil, asimetrik şoklara maruz kalacaklardır. Parasal birliktelik içerisindeki ülkeler, para politikası bağımsızlığından vazgeçerek ortak bir para politikası uyguladıklarından, yaşanacak asimetrik şokların ortaya çıkaracağı sorunları çözemeyeceklerdir.

Ayrıca, Avrupa Birliği'ne dahil edilen yeni ülkelerin parasal birliğe katılmaları durumunda birlik içerisinde simetrik şoklarda azalma meydana gelecektir. Çünkü, Euro-Alanı'na girecek yeni ülkelerin üretim yapıları ve kalkınmışlık düzeyleri farklı olacağından, genişleyen bölgede asimetrik kalkınma alanları ortaya çıkacaktır. Birliğe yeni ülkelerin katılması durumunda simetrik şoklarda azalma görülecektir.

Genişleyen Euro-Bölgesi'nin optimalitesi, OPA kriterlerinin içselleştirilerek parasal birliğin çok hızlı bir şekilde ekonomik entegrasyonu sağlaması ile mümkün olacaktır. Bu da ancak politik entegrasyonun sağlayacağı dinamiklerle ortaya çıkabilecektir. Fakat, Avrupa Birliği'nin genişlemesi politik birleşmeye yönelik dinamiklerin zayıflamasına neden olacaktır. Bu da muhtemelen, bölgede büyük çaplı asimetrik gelişmelere yol açacaktır. Dolayısıyla, politik birleşmeye yönelik atılacak adımlar, Euro-Alanı'nın uzun dönem yaşamsal şansını arttıracaktır. Fakat, bugün AB'de güçlü bir "entegrasyon yorgunluğu" yaşandığından, yakın zaman için bir politik birleşme sağlanması mümkün görülmemektedir. Bu da, AB'ni kırılgan bir rejim haline getirmekte ve bu kırılganlık yeni üye ülkelerle birlikte daha da artmaktadır. Dolayısıyla, bugün Avrupa Para Birliği'nin bir Optimal Para Alanı olmadığı anlaşılmaktadır.

Türkiye açısından değerlendirme yapıldığında, Türkiye'nin Avrupa Para Birliği'ne dahil olması ülkenin para politikası bağımsızlığını kaybetmesine neden olacağından, yaşanacak şoklar karşısında ülke yüksek maliyetlerle karşı karşıya kalacaktır. Çünkü, Türkiye'de yaşanan ekonomik sorunlar, AB ülkelerinde yaşanan ekonomik sorunlardan çok daha farklıdır. Bu nedenle, Türkiye'de yaşanan sorunların çözümü için uygulanacak ekonomik politikaların özgün olması gerekmektedir.

Sonuç olarak, Türkiye'nin para birliği içinde yer almaya hazır olmadığı, yer alması halinde birlik içinde yer alan ülkelere daha yüksek maliyetlere katlanmak zorunda kalacağı ve aynı zamanda Avrupa Para Birliği'nin bir Optimal Para Alanı olmadığı tespit edilmiştir.

Kaynakça

Akat, A., S. (2004). *Dalgalı Kur ve Para Politikası: Bir Parasal Kural Önerisi* Gülten Kazgan'a Armağan: Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ekonomisi, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları. 6.

Alesina, A., E. Spolaore, and R. Wacziarg, (2000). "Economic Integration and Political Disintegration," *American Economic Review*, December: 1276-96.

Alesina, A., R. J. Barro ve S. Tenreyro, (2002). "Optimum Currency Areas", *National Bureau of Economic Research*, 1-27.

Artis, M.J., (2002) "Reflections on the Optimal Currency Area (OCA) Criteria In The Light of EMU", *Central Bank of Chile Working Paper*, No: 193:4-18.

Antweiler, W., (2005). "Currencies of the World," University of British Columbia. Available online at http://fx.sauder.ubc.ca/currency_table.html.

Blanchard O. and D. Quah, (1989). "Dynamic Effects of Aggregate Demand and Supply Shocks", *American Economic Review*, No. 79: 655-673.

Buiter W., Corsetti G. and N. Roubini, (1992). "Excessive Deficits: Sense and Nonsense in the Treaty of Maastricht", *Economic Policy*, No. 16, April: 57-100.

DİE, 2006, "Ekonomik ve Finansal Veriler",

<http://www.die.gov.tr/TURCAT/turcat-tr.html>

Eichengreen, B. ve T. Bayoumi, (1993). "Shocking Aspects of European Monetary Unification", in F. Torres and F. Giavazzi eds. *Growth and Adjustment in the European Monetary Union*, Cambridge University Press, s.73-109.

European Central Bank (ECB), (2006). *Convergence Report*, Frankfurt.

Eurostat,(2006), "Statistical Office of the European Communities", <http://europa.eu.int/comm/enlargement/index.htm>, 23/11/2006.

Frankel, J., ve A. Rose, (1998). "The Endogeneity of the Optimum Currency Area Criteria", *Economic Journal*, No. 108:1010-1023.

De Grauwe, P. (2005). "Preconditions for A Successful Euro Adoption", TCMB Konferansı, Macroeconomic Policies for EU Accession.

International Monetary Fund (IMF), (2005a). Annual Report of the Executive Board for the Financial Year Ended April 30.

—————, (2005b). Annual Report on Exchange Rate Arrangements and Restrictions. Washington, DC: International Monetary Fund.

McKinnon, R., (1963). "Optimum Currency Areas," *American Economic Review*, 53 (4): 717-725.

Mundell, R., (1961). "A Theory of Optimal Currency Areas", *American Economic Review*, September: 657-665.

Mundell, R.A., (1997) "Updating the Agenda for Monetary Union," Blejer M.I., J.A. Frankel, L. Leiderman, A. Razin ve D.M. Cheney (Ed.) Optimum Currency Areas New Analytical and Policy Developments. Washington D.C.: International Monetary Fund: 29-48.

Kenen, P. B. (1969). The Theory of Optimum Currency Areas: An Eclectic View. In R. A. Mundell & A. K. Swoboda (Eds.), *Monetary Problems of The International Economy* University of Chicago Pres: 41-60.

Krugman, P. R., Obstfeld, M. (2003). *International Economics Theory and Policy*, 6. Baskı, Addison-Wesley Higher Education Group.

Samsar, A.(2003). "Optimal Para Alanı Teorisi Çerçevesinde Türkiye Analizi", TCMB İstatistik Genel Müdürlüğü, Uzmanlık Yeterlilik Tezi.

Schuler, K., (2000). Basics of Dollarization, Joint Economic Committee Staff Report.

Starr, M., A., (2006). One World, "One Currency: Exploring the Issues", *Contemporary Economic Policy*, Volume 24, Number 4: 618-633.

şahin, H., (2006). "MENA Countries as Optimal Currency Areas: Reality or Dream", *Journal of Policy Modelling*, 28: 511-521.

Tavlas, G., (1993). "The Theory of Optimum Currency Area Reviseted", *Finance and Developement*, Jun: 32-37.

TCMB, (2006). EVDS İstatistiki Veriler, <http://www.tcmb.gov.tr>.

World Bank, 2005. Annual Review of Development Effectiveness, various issues.

Ek 1. Tablo 1'in Açıklamaları ve Kaynakları

Parasal Düzenlemeler (2005 yılı sonu)	Ülkeler ve Yerler
Dolar Bölgesi	
Amerika	Amerika
Dolarizasyon	Britanya Virgin Adaları, Doğu Timor, Ekvador, El Salvador, Guam, Marshall Adaları, Micronesia, N. Mariana Adaları, Palau, Panama, Pitcairn Adaları, Porto Riko, Turks and Caicos Islands, AB Virgin Adaları.
Sabit kur (Para Kurulları)	Bermuda, Cayman Adaları, Djibouti, Hong Kong (+ Macau), Doğu Karayip Para Kurulu (Anguilla, Antigua and Barbuda, Dominica, Grenada, Monserrat, St. Kitts and Nevis, St. Lucia, St. Vincent and the Grenadines)
Diğer Dolar sabitlemeleri	Aruba, Bahamalar, Bahreyn, Barbados, Belize, Cayman Adaları, İran, Liberya, Myanmar, Hollanda Antilles, Nijerya, Umman, Katar, Suudi Arabistan, Suriye, Türkmenistan, Birleşik Arap Emirlikleri
Euro-Alanı	
ERM-I	1 Ocak 2002'de 12 AB ülkesi Euro kullanımını kabul etmiştir (Avusturya, Belçika, Finlandiya, Fransa, Almanya, Yunanistan, İrlanda, İtalya, Lüksemburg, Hollanda, Portekiz, İspanya)
ERM-I içerisinde olmayan ülkeler	Danimarka (ERM-II), İsveç, İngiltere
Yeni Üyeler	Kıbrıs, Çek Cumhuriyeti, Estonya, Macaristan, Letonya, Litvanya, Malta, Polonya, Slovak Cumhuriyeti, Slovenya
Euro Kullanan Diğer Yerler	Andora, Monako, San Marino
Sabit Kur	Para Kurulları: Bulgaristan, Kosova, Sırbistan-Karadağ, Bosna-Hersek
	Afrika: Benin, Burkina Faso, Kamerun, Orta Afrika Cumhuriyeti, Çad, Congo Cumhuriyeti, Fildişi Sahili, Equatorial Guinea, Gabon, Guinea-Bissau, Mali, Nijer, Senegal, Togo.
	Sabit Kur: Komor Adaları, Falkland Adaları, French Guiana, French Polynesia, Gibraltar, Guadeloupe, Martinique, New Caledonia, Reunion, St. Helena, Wallis and Fortuna Adaları
Dolar ve Euro'ya Sabitlenmemiş Bağımsız Paralar	Serbest Kur, Gözetimli Dalgaltı, SDR sabitlemeleri, çoklu para sabitlemeleri, ve sabitlemeye bağlı göstergeler.
Hindistan	Bhutan'ı kapsar, Rupi'ye sabitli
Toplam Mevduatın > %50 Döviz Mevduatı	Angola, Arjantin, Ermenistan, Azerbaycan, Belarus, Bolivya, Kongo/Zaire, Kamboçya, Gürcistan, Kazakistan, Kırgız Cumhuriyeti, Laos PR, Lübnan, Makedonya, Mozambik, Nigaraguay, Paraguay, Peru, Kamboçya, Tacikistan, Türkiye , Uruguay, Yemen
SDR sabitlemeleri	Libya, Rwanda, Seychelles
Diğer Bağımsızlar	Afganistan, Amavutluk, Cezayir, Avustralya, Bangladeş, Botswana, Burundi, Kanada, Cape Verde, Şili, Kolombiya, Kosta Rica, Hırvatistan, Dominik Cumhuriyeti, Mısır, Eritrea, Etiyopya, Fiji, Gambiya, Gana, Guatemala, Güne, Guyana, Haiti, Honduras, İzlanda, Endonezya, Irak, İsrail, Jamaika, Ürdün, Kenya, Kore, Kuveyt, Madagaskar, Malawi, Malezya, Maldive Adaları, Moritanya, Mauritius, Meksika, Moldova, Moğolistan, Fas, Nepal, Yeni Zelanda, Norveç, Pakistan, Papua Yeni Güne, Filipinler, Romanya, Rusya, Sao Tome and Principe, Sırbistan, Sierra Leone, Singapur, Solomon Adaları, Güney Afrika (Lesotho, Namibia, ve Swaziland Paritesi), Sri Lanka, Sudan, Surinam, İsviçre, Tayvan, Tanzanya, Tayland, Tonga, Trinidad and Tobago, Tunus, Uganda, Ukrayna, Özbekistan, Vanuatu, Venezuela, Vietnam, Zambia, Zimbabve
Diğer Maddeler	Açıklama
SGP göre GDP \$	GDP, Satınalma Gücü Paritesine Göre GDP (Milyar \$) 2004 verileri
Nüfus	Milyon, 2004 verileri
Tablo 1'in Kaynakları	
Diğer Maddeler	Kaynaklar
Parasal Düzenlemeler	Schuler (2000), Antweiler (2005), IMF (2005b).
Döviz Mevduatları	Başheca Dolar ve Alman Markı (2003 verileri)
GDP ve Nüfus	Dünya Bankası, Dünya Kalkınma Göstergelere Veri Tabanı , Aralık 2005

Kaynak: Starr, a.g.e., 632

Ek 2. Euro-Alanı ve Türkiye'nin Büyüme Rakamları ve Standart Sapması (1997-2005)

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	ortalama	st. sapma	
Portekiz	4,2	4,8	3,9	3,9	2	0,8	-1,1	1,2	0,4	2,23	2,01	
Almanya	1,8	2	2	3,2	1,2	0	-0,2	1,2	0,9	1,34	1,29	
Lüks.	5,9	6,5	8,4	8,4	2,5	3,8	1,3	3,6	4	4,93	4,83	
Hollanda	4,3	3,9	4,7	3,9	1,9	0,1	0,3	2	1,5	2,51	2,31	
İtalya	1,9	1,4	1,9	3,6	1,8	0,3	0	1,1	0	1,33	1,27	
Fransa	2,2	3,5	3,2	4	1,9	1	1,1	2,3	1,2	2,27	2,27	
Avusturya	1,8	3,6	3,3	3,4	0,8	0,9	1,1	2,4	2	2,14	2,18	
Finlandiya	6,1	5,2	3,9	5	2,6	1,6	1,8	3,5	2,9	3,62	3,35	
Belçika	3,5	1,7	3,4	3,7	0,8	1,5	1	3	1,1	2,19	2,04	
İspanya	3,9	4,5	4,7	5	3,6	2,7	3	3,2	3,5	3,79	3,78	
Yunanistan	3,6	3,4	3,4	4,5	5,1	3,8	4,8	4,7	3,7	4,11	4,17	
İrlanda	11,7	8,5	10,7	9,4	5,8	6	4,3	4,3	5,5	7,36	6,87	
										AB Ortalama	3,15	3,03
Türkiye	7,5	3,1	-4,7	7,4	-7,5	7,9	5,8	8,9	7,4	3,98	3,59	
										AB Ortalama	3,21	3,07

Kaynak: Eurostat ve TCMB verilerinden derlenmiştir.
<http://europa.eu.int/comm/enlargement/index.htm>, 23/11/2006.
<http://www.tcmb.gov.tr>.

Ek 3. Euro-Alanı ve Türkiye'nin Enflasyon Oranları ve Standart Sapması (1997-2005)

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	ortalama	st. sapma	
Portekiz	1,9	2,2	2,2	2,8	4,4	3,7	3,3	2,5	2,1	2,79	0,80	
Almanya	1,5	0,6	0,6	1,4	1,9	1,4	1	1,8	1,9	1,34	0,48	
Lüks.	1,4	1	1	3,8	2,4	2,1	2,5	3,2	3,8	2,36	1,03	
Hollanda	1,9	1,8	2	2,3	5,1	3,9	2,2	1,4	1,5	2,46	1,16	
İtalya	1,9	2	1,7	2,6	2,3	2,6	2,8	2,3	2,2	2,27	0,34	
Fransa	1,3	0,7	0,6	1,8	1,8	1,9	2,2	2,3	1,9	1,61	0,58	
Avusturya	1,2	0,8	0,5	2	2,3	1,7	1,3	2	2,1	1,54	0,59	
Finlandiya	1,2	1,3	1,3	2,9	2,7	2	1,3	0,1	0,8	1,51	0,84	
Belçika	1,5	0,9	1,1	2,7	2,4	1,6	1,5	1,9	2,5	1,79	0,60	
İspanya	1,9	1,8	2,2	3,5	2,8	3,6	3,1	3,1	3,4	2,82	0,65	
Yunanistan	5,4	4,5	2,1	2,9	3,7	3,9	3,4	3	3,5	3,60	0,90	
İrlanda	1,3	2,1	2,5	5,3	4	4,7	4	2,3	2,2	3,16	1,29	
										AB Ortalama	2,27	0,77
Türkiye	85,6	82,1	61,4	53,2	56,8	47	25,3	10,1	8,1	28,29	27,38	
										AB Ortalama	4,13	2,67

Kaynak: Eurostat ve TCMB verilerinden derlenmiştir.
<http://europa.eu.int/comm/enlargement/index.htm>, 23/11/2006.
<http://www.tcmb.gov.tr> 23/11/2006.